

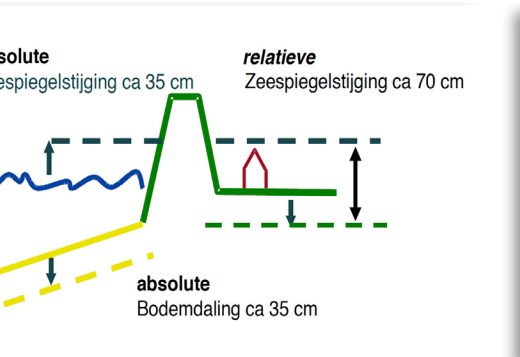
Maritieme zone Delfzijl een ruimtelijke visie

De bevolkingsomvang van Noordoost Groningen neemt in de komende decennia flink af en daarnaast verandert de bevolkingssamenstelling. Voor Delfzijl leidt die ontwikkeling tot leegstand van woningen in de buitenwijken en leegstand van winkelpanden in het centrum. Delfzijl wil de negatieve gevolgen van bevolkingsafname, ontgroening en vergrijzing aanpak-ken door de kwaliteit van wonen, werken en recreëren te verhogen en de voorzieningen te concentreren in het centrum.

Delfzijl is een havenstadje aan het werelderfgoed van de Waddenzee, maar deze kwaliteit komt momenteel onvoldoende tot uitdrukking. De waterstaatswerken – waaronder de zeewering – vormen een fikse barrière tussen het stadscentrum en de zee doordat, waar de ruimte voor een dijklichaam ontbrak, de zeewering is uitgevoerd als stalen damwand. Eerder gemaakte keuzen over gemalen en sluisen hebben geleid tot een vergelijkbare barrière voor de watersport.

Een speerpunt in de omgang met de bevolkingsafname is het vitaliseren van het stadscentrum en het versterken van het maritieme karakter van Delfzijl. De stad moet aantrekkelijker worden. Met een veilige waterkering die geen barrière vormt naar de buitendijkse gebieden, maar er juist een verbinding mee legt. Delfzijl wil de beleving van havens, waddennatuur, industrie en waterstaatswerken aantrekkelijker maken.

De combinatie van optredende zeespiegelstijging en bodemdaling stelt steeds hogere eisen aan de waterkering, sluisen en gemalen. Gelet op de ervaringen uit het verleden, neemt in Delfzijl de verontrusting toe dat daardoor de toch al negatieve ruimtelijke situatie verder zal verslechteren.

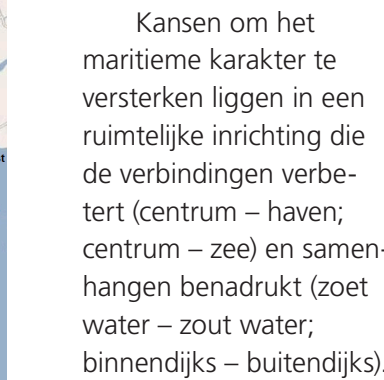
Overheden onderstrepen noodzaak eenduidig optreden

Waterschappen, Provincie, Rijkswaterstaat en de gemeente Delfzijl onderkennen dat – mede door de veranderende demografische en sociaaleconomische omstandigheden – de ruimtelijke situatie rond de waterstaatswerken in Delfzijl niet meer voldoet. De huidige situatie stelt nieuwe eisen aan de ruimtelijke ontwikkeling. Deze moet gericht zijn op een aantrekkelijker woon- en leefmilieu, dat gerelateerd is aan het maritieme karakter van Delfzijl. Het negatieve imago van de regio onderstreept de noodzaak om deze ontwikkelingen goed en eenduidig op de rails te zetten.

De huidige ongunstige ruimtelijke Ausgangssituation kon ontstaan door jarenlang sectoraal opereren, in ‘pleisters plakken met technische oplossingen’. Feitelijk ontbrak het aan een gemeenschappelijke visie op de gebiedsontwikkeling rond de waterstaatswerken: de maritieme zone tussen Voolhok (A, zie hiernaast) en de Pier van Oterdum (I).

Knelpunten en kansen voor het maritiem karakter

Bewoners en bezoekers beleven Delfzijl niet als een stad aan zee en ervaren weinig aantrekkingskracht van de zee en de haven. De weinige interessante punten – zeeaquarium, Eemshotel, uitzicht op de Handelskade Oost, de Waterpoort en De Boegschroef – missen samenhang en hebben geen aantrekkelijke verbindingen met het centrum. Ook ontbreekt een aantrekkelijk buitendijks wandel- en verblijfsgebied. De primaire kering werkt in zijn huidige vorm als een barrière die het maritieme karakter verstoort. De maatvoering van de weg die erlangs loopt en het spoor versterken de barrièrewerking.

Met Marconi naar een gezamenlijke visie

De betrokken overheidspartners begonnen aan het Marconi-project om het sectoraal-technische optreden uit het verleden te vervangen door een gezamenlijke aanpak vanuit één gemeenschappelijk gedragen, inspirerende ruimtelijke visie. Deze plaatst de ruimtelijke problematiek van de haven, stad, industrie en zee in de tijd, waarbij bescherming tegen de zee en afvoer van het boezemwater de randvoorwaarden vormen.

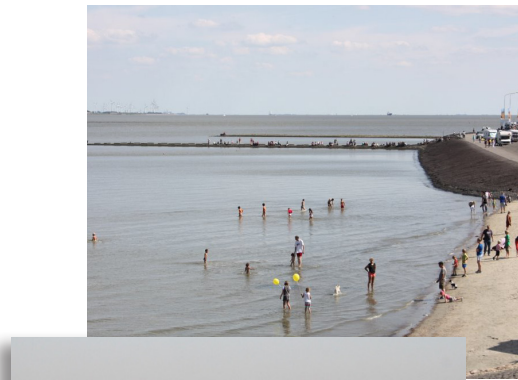
De te formuleren visie stoelt op door de betrokken partijen gezamenlijk geformuleerde waarden. Concrete waarden die het maritieme, woon-, werk- en leefklimaat bepalen. Elk van de Marconi-partners benoemde deze ruimtelijke waarden in de maritieme zone, rekening houdend met de eigen (wettelijke) taken, verantwoordelijkheden en in het licht van de autonome ontwikkelingen (zee, bodem, demografie).

De hier gepresenteerde visie stoelt op de ruimtelijke waarden die de betrokken partijen gezamenlijk formuleerden. Voor het optimaliseren van deze waarden wordt gebruik gemaakt van concepten voor de maritieme zone die de Marconi-partners eerder ontwikkelden.

Doelstellingen en ambities voor de maritieme zone

De Marconi-partners onderschrijven de volgende doelstellingen of ambities:

- Veiligheid tegen overstromingen en waterafvoer voor grote delen van Groningen en Drenthe
- Wonen bij de zee, haven en bruisend centrum
- Werken (haven, industrie, toerisme)
- Natuur van het Waddengebied
- (Water)recreatie: varen, surfen, strand, fietsen, wandelen, terras, rust, e.d.
- Beleving van het maritiem karakter:
 - Water (zoet – zout, binnen- en buitendijks)
 - Weidsheid van de zee
 - Zeeklimaat ervaren
 - Natuurlandschap en bijzondere soorten
 - Variatie aan waterstaatswerken
 - Scheepvaart en havenbedrijvigheid
 - Industrieel landschap
 - Energie (incl. *blue energy*)
 - Cultuurhistorie
- Duurzame energie: windmolens, vergroening chemiepark
- Duurzame ontwikkeling gericht op het werelderfgoedgebied Waddenzee

Ruimtelijke consequenties

De gemeente Delfzijl anticipeert op de afnemende bevolking en daarmee op een afnemende behoefte aan woningen en winkelruimte voor de middenstand. Dat gebeurt door concentratie van woningen en middenstand in het centrum, wat leidt tot meer ruimte in buitenwijken zoals Delfzijl-Noord. Ook binnen het centrum zelf vindt een concentratie van de middenstand plaats: horeca rond het Molenbergplein en middenstand langs de as richting Venneplein, waar zich de supermarkten bevinden.

Om Delfzijl en het achterland te beschermen tegen overstromingen, zullen de veiligheidseisen in de loop der tijd aangepast moeten worden aan zeespiegelstijging en krachtiger golven. Het voorbereiden daarop, door ruimte te reserveren langs de primaire kering, is daarom een investering in de toekomst. Daar komt bij dat brede dijken meer mogelijkheden bieden om, in plaats van de huidige scherpe scheiding tussen stad en zee, deze juist ruimtelijk te verbinden. Het ruimtelijk beleid dat inspeelt op de bevolkingsafname kan zo hand in hand gaan met de waterveiligheid nu en in de toekomst, en met het versterken van het maritieme karakter.

Voor het boezembeheer geldt hetzelfde. Door nu al ruimte te reserveren voor locaties van gemalen en de verbindingen er naartoe, is ook de barrièrewerking bij het spuien en malen te verminderen. Het bewerkstelligen van golfreductie door de Schermdijk te versterken, is een te onderzoeken optie om in de toekomst de hoogte-eisen voor de primaire kering te beperken.

Het chemiepark en daaraan gerelateerde havenbedrijven vormen de grootste werkgever van Delfzijl en vragen een toekomstbestendige logistiek. Groningen Seaports wil in de komende jaren, dat industrie en havenbedrijf model staan voor efficiënte, schone productie en groen energiegebruik. De ligging aan het werelderfgoed Waddenzee vraagt, in aanvulling op de milieuvoorwaarden, ook om een visie op de samenhang tussen natuur en havenbedrijf. Bijvoorbeeld bij het baggerwerk en het toepassen van baggerslib voor natuurontwikkeling.

Delfzijl is een naoorlogse industrie-stad, verstopt achter hoge dijken. Vormen van toerisme en recreatie die gericht zijn op de maritieme aspecten van Delfzijl, zijn daardoor onderontwikkeld. De sleutel tot verandering ligt in kwaliteitsverbetering van de recreatieve mogelijkheden in het buitendijkse gebied en op de binnenflank van de keringen. De bedrijvigheid van haven, industrie en waterstaatswerken zouden meer als bijzondere beleving voor toeristen en bewoners gepresenteerd moeten worden. Dat vraagt een ruimtelijke aanpak waarbij deze onderdelen ook te beleven zijn, en zo met elkaar harmoniëren dat de contrasten elkaar versterken.

In dit deel van de Waddenzee zijn kwelders en daarmee verbonden broedgelegenheid slecht vertegenwoordigd. De waddennatuur kan hier slechts mondjesmaat beleefd worden, maar leent zich bij uitbreiding met strand en zandwallen uitstekend voor natuurbeleving.

Maritiem gezicht van Delfzijl

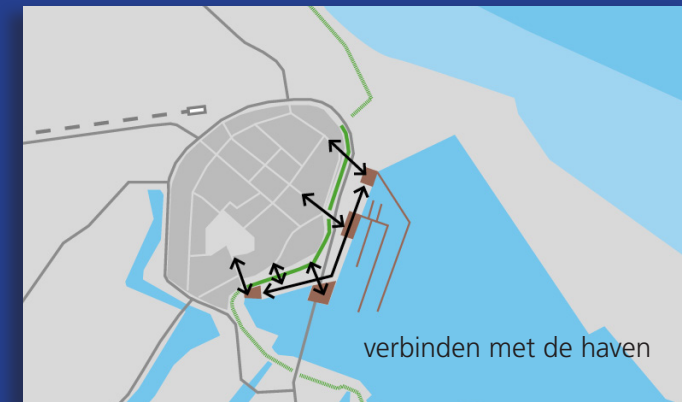
Voor de maritieme zone gelden de volgende ambities.

Aantrekkelijke gebieden om de zee te beleven

- Voolhok tot Keerweer: een recreatief en waterrijk natuurpark met een ijle woonfunctie, dat aansluit op de woningverdunding in Delfzijl-Noord. Er is ruimte voor één attractie. Tegen de dijk flauwe taluds, zodat het aantrekkelijk is naar de top van de dijk te wandelen en aan de andere kant af te dalen.
- Buitendijks recreatiegebied waarvan de natuurfunctie in zuidwaartse richting toeneemt. Het huidige strand wordt fors uitgebreid en gaat in het zuiden over in een kwelderlandschap met een zandlichaam (strandwal) aan de zeezijde van de Handelskade Oost. In de nabijheid van het strand ligt een wandelgebied dat naar het zuiden toe steeds extensiever wordt gebruikt. Op dit punt is nader onderzoek noodzakelijk, om vast te stellen of een kwelderlandschap duurzaam past in het Eems-Dollard estuarium en of het voldoende meerwaarde oplevert voor de kustverdediging.

Van scheiden naar verbinden

kaarten: Tim Willems-Kruize

eindredactie en productie www.hanspunternl

Overzicht waterstaatswerken en pleinen

Toekomstbeeld maritieme zone

Aantrekkelijke routes en verbeterde attracties

- De huidige singel wordt aantrekkelijker gemaakt als wandelroute naar het huidige strand.
- De primaire kering langs het centrum krijgt aan de stadzijde op verschillende plaatsen flauwere taluds met wandelvoorzieningen. De binnenzijde van het talud krijgt een groene bekleding met wandelvoorzieningen en de bovenzijde wordt veel royaler, met uitzicht en verblijfsruimten. De damwand wordt aangekleed met baksteen. Het buitendijks gebied wordt veel aantrekkelijker ingericht. Denk daarbij (van zuid naar noord) aan:
 - coupure (museale functie waterstaatswerken en zeevaart)
 - beperkte bijzondere buitendijkse woonfunctie
 - terrassen met beperkte horeca aan de haven
 - brug over Handelskade West aantrekkelijker maken
 - openluchttheater op dijk
 - oude havenkraan
 - waterpoort
 - entree jachthaven markeren
- Mogelijke opties voor de herinrichtingsopgave van de damwand zijn hogere drempels in de coupures, of vervanging van coupures door een geleidelijke overgang over de dijk.
- Verkeersluwer en beter passeerbaar maken van spoor- en wegverbindingen.
- Het Duurswoldkanaal kan vanuit het achterland een recreatieve scheepvaartfunctie krijgen, met een schutsluis naar het Eemskanaal. Binnen de bebouwde kom krijgt het kanaal natuurvriendelijke oevers.

Verbindingen op lange termijn

- Herstel van de recreatiefunctie van de oude Eemskanaalsluis komt aan de orde bij het vergroten van de nieuwe zeesluis. Om de boezemfunctie dan te handhaven, is een spuisluis gewenst en mogelijk op termijn ook een gemaal bij de Pier van Oterdum. Dat gemaal is eventueel te combineren met *blue energy*. Hiervoor is een reservering in het bestemmingsplan van belang. De locatie bij de Pier van Oterdum biedt mogelijkheden om in te spelen op de combinatie van natuur, recreatie en waterberging.
- Op termijn wordt de singel verlengd, bevaarbaar en toegankelijk gemaakt voor kleinere schepjes, bijvoorbeeld sloepen. De verlengde singel krijgt royale groenvoorzieningen met wandelpaden en aanlegmogelijkheden. De singel vormt de recreatieve wandelzone vanuit het centrum naar recreatiegebieden aan zee.
- De singel krijgt een reservering voor eventuele verlegging van de boezemfunctie van het Damsterdiep, naar een geschikt uitlaatpunt aan zee. Bij verlegging van de boezemfuncties ontstaat de mogelijkheid om de recreatiehaven uit te breiden langs de Handelskade West en de Damsterkade.

Mogelijkheden scheppen om de industriehaven te ervaren

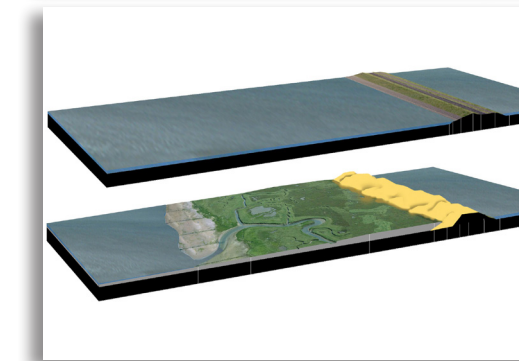
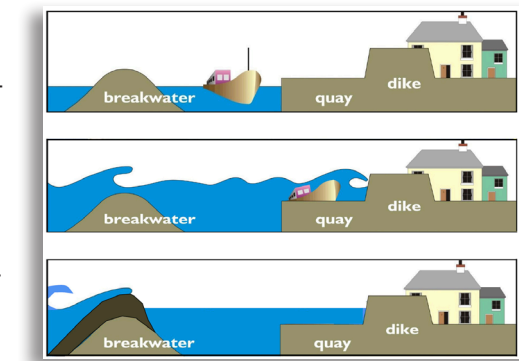
Bedrijvigheid van de haven, industrie van het Chemiepark en energieopwekking door windmolens zijn gezichtsbepalende kenmerken in de maritieme zone. Delfzijl biedt mogelijkheden voor het publiek om deze vormen van techniek te ervaren.

Nadere kennisbehoefte

- Een van de benoemde ambities gaat over het toepassen van golfreductie bij de Schermdijk. Daarvoor zijn twee varianten in beeld:
 - versterken van de Schermdijk met harde materialen, of,
 - versterken van de Schermdijk door een zandige wal en kwelders die meegroeien met het zeeniveau (met de optie van hergebruik van baggerslib).

De Marconi-partners vinden deze oplossingen aantrekkelijk, maar het is nog onvoldoende zeker of het effect ervan voor de komende vijftig jaar afdoende is. Ook is er meer kennis gewenst van de economische haalbaarheid en over de effecten op het estuarium, zoals troebeling, hydromorfologie en de invloed op andere natuur(herstelmaatregelen).

Eerst laten de Marconi-partners de mogelijkheden en consequenties onderzoeken, waarna ze gezamenlijk keuzes maken.

Maritieme zone rond het centrum

Maritieme zone Delfzijl

Een ruimtelijke visie

